

Список використаної літератури:

1. Keyes D. Flowers for Algernon / D. Keyes. Mariner Books, 2004 – 311с.
2. Квіти для Елджернона : роман / Деніел Кіз; пер. з англ.. Віктора Шовкуна. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. – 304 с.
3. Селіванова О.О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. / О.О. Селіванова. – Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. – 488 с
4. Free Dictionary. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.thefreedictionary.com/>

Науковий керівник: к. філол. н., доцент Н.С. Рибалка

СТИЛЬОВА ІНФОРМАЦІЯ ПОВІСТІ О. С. ПУШКІНА «ПІКОВА ДАМА» У ЇЇ УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

І. М. Ушкова

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Повість «Пікова дама» О. С. Пушкіна, яку Ф. М. Достоевський називав «вершиною фантастичного мистецтва», є одним із перших творів російською мовою, що мав успіх у Європі. Французькою мовою повість перекладали такі класики, як Проспер Маріме і Андре Жід. Її неодноразово екранізували, зокрема Яків Протазанов у 1916 році і Ігор Масленников у 1982 році. Англомовна екранізація брала участь у третьому Каннському кінофестивлі у 1949 році [Вікіпедія].

Метою нашої статті є аналіз прийомів передачі стильової інформації повісті О. С. Пушкіна «Пікова дама» у її українському перекладі О. С. Ільченка за редакцією М. Т. Рильського.

Стильова інформація відображає приналежність лексичних одиниць до певного стилю; передається за допомогою таких характеристик слова, як: книжне (поетичне, високе, патетичне), розмовне, просторічне, лайливе тощо [див. 3, с. 61]. Однією з актуальних проблем художнього перекладу є передача стильової інформації, яка є важливим елементом ідіостилю автора оригіналу. Не завжди перекладачу вдається зберегти стильову інформацію першоджерела, тоді він вдається до функціонально-стилістичних трансформацій, «які представлені втратою, заміною, або виникненням у перекладному тексті функціонально-стилістичного забарвлення мовних одиниць» [5, с. 456].

О. С. Пушкін використовує у повісті історичний контраст: аристократичне XVIII ст. і XIX ст. [1, с. 75-86]. Тому не дивно, що «Пікова дама» насичена книжними словами, які у перекладі замінюються розмовними (або нейтральними), при цьому втрачається функціонально-стилістична інформація оригіналу: *Он ее боялся, как огня; однако, услышав о таком ужасном проигрыше, он вышел из себя, принес счеты, доказал ей, что в полгода они издержали полмиллиона...* // *Він її боявся, як вогню; однак, почувши про такий жахливий програш, він розлютився, приніс рахунки, довів їй, що за півроку вони прогайнували три мільйона...* **Издержать** – «книжн. истратить, израсходовать» [4] // **прогайнувати** – «розм. марно, по-пустому, нерозумно витратити (гроші, майно, господарство і т. ін.); пропити, прогуляти» [6, с. 147]. **Выйти из себя** – «перен. в гневе утратить самообладание» [4] // **розлютитися** – «стати дуже роздратованим, лютим, озлобленим; дуже сердитися, гніватися» [6, с. 732].

Словник «Пікової Дами» належить до середнього «світського» стилю, що виключав церковнослов'янзми та канцелярські, офіційні архаїзми і який цурався відкритих форм фамільярно-побутового просторіччя [1, с. 75-86]. Тим не менш, у творі трапляються церковно-книжні та застарілі слова, що, знову ж таки, передаються нейтральною лексикою у перекладі:

Три дня после роковой ночи, в девять часов утра, Германн **отправился** в *** монастырь, где должны были **отпевать** тело усопшей графини // Через три дні після згубної ночі, о дев'ятій годині ранку, Герман **подався** в *** монастир, де мали **правити службу** над тілом **померлої** графині.

Роковой – «книжн. приносящий горе, несчастье, доставляющий неизбежно страдания, неотвратимый» [4] // **згубний** – «який веде до згуби, загрожує смертю, нещастям; дуже небезпечний, загрозливий» [6, с. 526]. **Отправиться** – «поехать, пойти, направиться в путь» [4] // **податися** – «відправитися, вирушити куди-небудь, ідучи, їдучи, відлітаючи» [6, с. 731]. **Отпеть** – «церк. совершить над покойником церковный обряд отпевания» [4] // **правити службу** – «виконувати у церкві релігійні обряди; богослужіння» [6, с. 377]. **Усопший** – «церк.-книжн., устар. умерший, мертвый, покойный» [4] // **померлий** – «який помер» [6, с. 117].

У «Піковій Дамі» О. С. Пушкін сам визначав її стиль, який повинен був поєднувати у собі форми поезії та історії [1, с. 75-86], тому повість містить і поетичні слова, що перекладаються нейтральною лексикою. Наприклад: *Деньги, – вот чего алкала его душа!* // *Гроші, – ось чого жадала його душа.*

Алкать – «поэт. сильно желать» [4] // **жадати** – «відчувати потребу в чому-небудь, прагнути до здійснення чогось, до оволодіння чимось; бажати, хотіти» [6, с. 501]. У цьому випадку поетичне (високе) дієслово *алкать* замінюється стилістично нейтральним *жадати*.

Також не можуть бути у мовленні героїв «Пікової дами» і просторічні слова за правилами жанру ХІХ ст. [1, с. 75-86], проте вони трапляються у творі О. С. Пушкіна. Переклад просторічної лексики загальноновживаною можемо спостерігати у наступному фрагменті:

Кстати: я чай, она уж очень постарела, княгиня Дарья Петровна? // До речі: я думаю, вона вже дуже постаріла, княгиня Дар'я Петрівна?

Чай – «простор. по-видимому, вероятно» [4] // **думати** – «мати певну думку, вважати, допускати» [6, с. 434]. Просторічне *чай* замінено у перекладі нейтральним *думати*.

*Ришелье за нею волочился, и бабушка уверяет, что он чуть было не застрелился от ее жестокости // Рішельє коло неї **впадав**, і бабуся запевняє, що він мало не застрелився од її жорстокості.*

Волочиться – «разг., устар. ухаживать, любезничать (т.е. следовать за кем, таскаться)» [4] // **впадати** – «домагаться чиеїсь прихильності, запобігати ласки в когось» [6, с. 453]. Розмовне слово *волочиться* з негативною оцінкою перекладач замінює нейтральним *впадати*.

*Бабушка дала ему пощечину и легла спать одна, в знак своей немилости // Бабуся **вліпила** йому ляпаса й лягла спати одна, на знак своєї немилості.*

Розмовне слово **давать** – «разг. наносит (какой-н. удар)» [4] // перекладено фамільярним **вліплювати** – «фам. уживається замість іншого дієслова, зміст якого розкривається контекстом, для вираження енергійної, несподіваної або необдуманної дії» [6, с. 705].

Таким чином, перекладач повісті О. С. Пушкіна «Пікова дама» трансформує стильову інформацію твору: книжні (високі слова, поетизми, старослов'янізми) замінює переважно стилістично нейтральними загальноновживаними; розмовну лексику, притаманну мовленню героїв твору, також передає стилістично нейтральною, іноді використовує фамільярні слова.

Список використаної літератури:

1. Виноградов В. В. Временник Пушкинской комиссии / За ред. О. Карпеевой. – Санкт-Петербург: ООО «Издательство «Росток», 2016. – 446 с.
2. Вирган І. О., Пилинська М. М. Російсько-український словник сталих виразів / І. О. Вирган, М. М. Пилинська. – Харків : Прапор, 1969. – 864 с.
3. Литвин І. М. Перекладознавство. Навчальний посібник / І. М. Литвин. – Вид. 4-те, допов. – Черкаси: видавець Ю. А. Чабаненко, 2016. – 208 с.
4. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М. : ООО «ИТИ технология», 2007. – 944 с.
5. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. Монографічне видання / О. О. Селіванова. – Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. – 488 с.
6. Словник української мови. В 11 т. / За ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970 – 1980.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. М. Литвин

ПЕРЕДАЧА ДІАЛЕКТИЗМІВ ПОВІСТІ М. М. КОЦЮБІНСЬКОГО «ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ» У ЇЇ РОСІЙСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

В. О. Флоря

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Художній переклад, як і будь-який інший, покликаний відтворити засобами перекладної мови інформацію, що міститься в оригіналі. Проте він суттєво відрізняється від інших типів перекладу специфікою об'єкту – художнім текстом. Від інших типів текстів художній відрізняється: функцією естетичного і емотивного впливу на читача, образністю, що досягається за допомогою мовних засобів усіх рівнів; стилістичною багатоплановістю, адже різні сфери мовлення представлені в художньому тексті (розмовна, наукова, юридична, спортивна тощо); жанровою різноманітністю (оповідання, казка, новела, поема, роман, анекдот і т.і.); структурною різноплановістю (композицією) [див.: 1, 12].

Об'єктом нашого дослідження є повість М. М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» та її російський переклад. Повість написана під враженням від поїздки письменника Гуцульщиною. Побут горян, їхні звичаї, фольклор, а також мова гуцульського народу, особливістю якої є діалектні слова, лягли в основу твору.

Метою нашої статті є аналіз прийомів передачі діалектизмів повісті М. М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» у її російському перекладі.

Діалектизми (слова, що вживаються в певних місцевостях) повісті М. Коцюбинського перекладач найчастіше замінює нейтральними (загальноновживаними, міжстильовими) словами, які вживаються у всіх сферах (жанрах) мовлення, тобто стилістично немаркованими словами, переважна більшість з яких входить до ядра словникового складу будь-якої мови [див.: 1, 122]: *Кучерява зелень гогозів і афин запустила своє коріння у глибіню моху, зверху сипнула росою червоних та синіх ягід // Кудрявая зелень брусники и черники запустила свои корешки в глубину мхов, а снаружи рассыпала росу красных ягод.* Діалектні слова оригіналу *гогоз* «брусниця» [3, т. 2, 101], *афини* «чорниця» [2, 866] перекладено їх загальноновживаними міжмовними синонімами *брусника* та *черника*.

Не сокотилася баба при залогах, не обкурила десь хати, не засвітила свічки – і хитра бісиця встигла обміняти її дитину на своє бісеня // Не береглась баба, рожая, не обкурила хаты, не зажгла свечи, и хитрая бесовка успела подменить ее дитя своим